

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Бабунич Юлії Ігорівни

на дисертацію

ЧЖУ ЦЗЯНЬСЮНЯ

«АБСТРАКТНИЙ ПЕЙЗАЖ В КИТАЙСЬКОМУ ЖИВОПИСІ

ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.:

У ГУАНЧЖУН, ЧУ ДЕ-ЧУН, ЦЗАО ВОУ-КІ»

*представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»*

Науковий керівник: Токар Марина Іванівна,

кандидат мистецтвознавства, професор, професор кафедри аудіовізуального
мистецтва Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Актуальність теми дисертації. Дисертація Чжу Цзяньсюня присвячена комплексному дослідженню трансформації традиційної китайської пейзажної образності під впливом західного модернізму. Здобувач зосередив увагу на творчості трьох знакових майстрів — У Гуанчжуна, Чу Де-Чуна та Цзао Воу-Кі, які стали піонерами «орієнтального абстракціонізму». Автор аналізує творчість цих трьох знакових митців, якій притаманний синтез східної філософії та західного модернізму. У роботі досліджується специфіка культурного діалогу Сходу і Заходу, де каліграфічний жест та концепція порожнечі інтегруються в експресивні техніки абстрактного експресіонізму. Здобувачем обґрунтовано, що цей напрям не є простим запозиченням європейських ідей, а є логічною еволюцією національної традиції, де каліграфічний жест поєднується з експресією абстрактного експресіонізму.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю глибокої наукової рефлексії над тим, як трансформується пейзажний жанр в епоху глобалізації та постколоніальних дискурсів. В українському мистецтвознавстві, попри

наявність загальних сходознавчих праць, досі бракувало комплексних монографічних досліджень, присвячених саме цій тріаді митців у контексті генези абстрактного пейзажу.

Науково-теоретичний рівень та методологія роботи. Дослідження ґрунтується на комплексному мистецтвознавчому підході, що поєднує історичний, порівняльний, іконографічний та стилістичний методи. Автор успішно використовує історико-компаративний підхід для встановлення відповідностей між пейзажною абстракцією стародавнього Китаю та європейським модернізмом. Методологічна база дисертації дозволила дисертанту розкрити онтологію простору через категорії «життєвої енергії ци» та «активної порожнечі».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність та обґрунтованість наукових результатів дисертації базується на аналізі, опрацюванні, систематизації наявних наукових та літературних джерел, що дало можливість сформулювати нові наукові положення та висновки. Структура дисертації є переконливою та побудована в логічній послідовності, об'єкт і предмет дослідження чітко визначені, мета обумовила завдання роботи та коло досліджуваних питань. Дисертанткою застосований широкий комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Отже, поставлене в дисертаційній роботі наукове завдання – розкрити специфіку синтезу західних впливів і національної ідентичності в абстрактному пейзажі китайського живопису другої половини ХХ – початку ХХІ століття на прикладі У Гуанчжуна, Чу ДеЧуна та Цзао Воу-Кі – повністю виконано.

Достовірність і новизна отриманих результатів. Достовірність та обґрунтованість наукових результатів дисертації базується на аналізі, опрацюванні, систематизації наявних наукових та літературних джерел, що дало можливість сформулювати нові наукові положення. Дисертаційна робота та отримані висновки є результатом самостійних досліджень Чжу Цзяньсюня, при цьому вони демонструють високий рівень обґрунтованості та

об'єктивності. У роботі фахово проаналізовано джерельну базу дослідження, розглянуті праці провідних науковців з обраної проблематики.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що вперше здійснено системний аналіз еволюції від фігуративності до «космічної» абстракції як культурного діалогу Сходу і Заходу в китайському живописі вказаного періоду. Здобувачем ідентифіковано джерела впливів західних технік (Н. де Сталя, П. Сулажа, Ж. Матьє) на формування індивідуальних моделей митців. Встановлено, що китайський абстрактний пейзаж є закономірним продовженням внутрішньої еволюції східної національної традиції, а не просто імпортованим явищем. Досліджено особливості становлення абстрактного пейзажу через призму взаємодії західних модерністських течій та національної художньої ідентичності. Встановлено основні художні риси китайського абстрактного пейзажу, такі як багат шаровість, спонтанний жест, текстурна динаміка та ілюзія нескінченності, що відрізняють його від західних аналогів. Автор доводить, що цей напрям є не просто імпортованим явищем, а закономірним продовженням внутрішньої еволюції східної національної традиції.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів та достовірності. Дисертаційне дослідження Чжу Цзяньсюня за змістом відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341, що зазначено в п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею із дотриманням принципів академічної доброчесності. Розглянувши звіт подібності за здійсненою перевіркою дисертаційного дослідження на текстові співпадіння, можна дійти висновку, що дисертаційна робота Чжу Цзяньсюня «Абстрактний пейзаж в китайському живописі другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: У

Гуанчжун, Чу Де-Чун, Цзао Воу-Кі» є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату чи запозичень. Використані в роботі ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані висновки мають важливе теоретичне значення для подальшого вивчення процесів синтезу східних і західних традицій у сучасному мистецтві, розвитку абстрактного пейзажу як самостійного явища та ролі китайських митців у глобальному мистецькому процесі. Практична цінність полягає в можливості використання результатів у навчальних курсах з історії мистецтва, сучасного живопису, компаративістики мистецтв, а також у створенні кураторських концепцій і організації виставкових проєктів, присвячених діалогу культур Сходу і Заходу.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Матеріали дисертації викладено у вступі, трьох розділах та висновках загальним обсягом 199 сторінок, з яких 152 сторінки припадає на основний текст. Список літератури містить 127 джерел, додаток включає 71 ілюстрацію. Дисертація Чжу Цзяньсюня за змістом відповідає спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Вступ дисертації містить актуальність, мету, завдання, об'єкт і предмет, наукову новизну дослідження, інформацію про внесок здобувача, обсяг дисертації.

Перший розділ присвячено теоретико-методологічним засадам дослідження, у якому автор аналізує стан наукової розробленості проблеми та констатує брак комплексних мистецтвознавчих праць щодо абстрактного пейзажу як синтезу східної та західної традицій. Окрім історіографічного огляду, схарактеризовано розлогу джерельну базу роботи та обґрунтовано вибір комплексного методологічного апарату, що поєднує історико-компаративний, іконологічний та візуально-технічний методи аналізу.

У другому розділі розкрито генезу абстрактного пейзажу, починаючи з витоків у живописі династичного Китаю (Го Сі, Мі Фу, Ші Тао). Автор доводить, що європейська абстракція надала лише технічний інструментарій, тоді як філософське підґрунтя залишилося автохтонним.

Третій розділ присвячено індивідуально-авторським моделям абстрактного пейзажу, у якому дисертант проводить системний аналіз творчих стратегій У Гуанчжуна, Цзао Воу-Кі та Чу Де-Чуна. У межах цього розділу детально розкрито синтез каліграфії та колоризму, еволюцію простору від ієрогліфа до макрокосму, а також трансформацію пейзажної образності від фігуративності до абстракції.

Висновкові позиції дисертації містять основні результати проведеного дослідження і практичне значення одержаних результатів, що можуть бути використані при розробці навчальних курсів з історії мистецтва, а також для атрибуції творів сучасного китайського живопису в музейних зібраннях України та створення кураторських проєктів.

Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Мова та стиль викладення результатів. Робота написана українською мовою на високому фаховому рівні. Виклад логічний, аргументація переконлива, науковий термінологічний апарат використано коректно.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення викладено у трьох статтях, опублікованих у фахових виданнях України та апробовано на міжнародній конференції.

Зазначене відповідає вимогам п.8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Недоліки, зауваження та дискусійні питання.

Зазначаючи в цілому на високий рівень роботи, вважаємо за необхідне зазначити щодо таких ключових теоретичних та практичних аспектів:

1. Щодо терміна «орієнтальний абстракціонізм»: дисертант використовує це поняття як ключове, проте в роботі було б доцільно чіткіше окреслити критерії, за якими цей напрям відокремлюється від західного ліричного абстракціонізму.

2. У підрозділі 3.2, присвяченому творчості Цзао Воу-Кі, автор детально розглядає еволюцію від «ієрогліфа до макрокосму». Важливим було б уточнити, чи не втрачається семантичне значення знака при його повному розчиненні в «космічній порожнечі» у пізніх роботах 2000-х років зазначеного митця.

3. При аналізі творчості У Гуанчжуна дисертант наголошує на його ролі в «націоналізації олійного живопису». На наш погляд, варто було б приділити більше уваги тому, як саме його педагогічна діяльність вплинула на молоде покоління художників у самому Китаї після періоду «культурної революції».

Але в цілому висловленні дискусійні міркування та зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Дисертація Чжу Цзяньсюня на тему «Абстрактний пейзаж в китайському живописі другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: У Гуанчжун, Чу Де-Чун, Цзао Воу-Кі» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретичному рівні. Викладені теоретичні та практичні результати дослідження повною мірою розв'язують наукові завдання, що в цілому має суттєве значення для мистецтвознавства та культурології. Дисертаційна робота повністю відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 № 502) і Постанові Кабінету Міністрів України

«Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022).

Здобувач Чжу Цзяньсюнь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з мистецтвознавства за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент,
завідувач відділу
аспірантури і докторантури,
доцент кафедри
історії і теорії мистецтва
Львівської національної
академії мистецтв

Фам

Юлія БАБУНИЧ

«18» травня 2026 року

